

Böszörményi Ede:

Az öngyilkosság múltja és jelene

(Történeti vázlat, Magánkiadás, Bp., 1991.)

Hiánypótló kiadvány. A remekül szerkesztett könyvet a szó etimológizálásával indítja. A rómaiak – írja – körülírással fejezték ki: sibi mortem concissere (saját halálát idézi elő) vagy sua manu cadere (saját kezétől hal meg). A suicide szó megjelenését a 17. századra teszi. Edward Philipp említi először Szavak új világa (New World of Words) című könyvében. A magyarban először 1803-ban, Márton József fordításaként szerepel „önnön gyilkosság, maga megölés”-ként.

Az író kutatásait Hódmezővásárhelyen kezdi, ahol az öngyilkosságok hagyománya több mint száz évre nyúlik vissza. A 19. század végén a lakosság kb. 60 000 fő volt. Szemléletesen mutatja be az öngyilkosságok arányának változásait. Míg 1750 és 1800 között 24 000 halottból négy öngyilkos és 1801 és 1825 között 23 000-ből hét, úgy 1825 és 1850 között jelentős a növekedés (33 000-ből 28). 1851-től ez a szám fokozatosan nő (1860-ig 22 eset, a következő öt évben már 33, 1866-70 között pedig 65 öngyilkosságot jegyeztek). Ugrásszerű emelkedést mutat a század második felének statisztikája (míg 1801-50 között 281, úgy 1851-1900 között 2667 eset).

A második fejezetet az antik és a mitológiai hagyományok (csoportos öngyilkosság) bemutatásának szenteli. Nem vonja kétségbe a durkheimi felosztás használhatóságát, az egoista, az altruista és az anomiás öngyilkosságokat érvényesnek tartja az ókorra is, de véleménye szerint az ókori görögök és rómaiak számára az öngyilkosság racionális cselekedet: nem önpusz-

títás a célja, hanem, hogy valaki növelje boldogságát vagy csökkentse szomorúságát.

A következő fejezetben azzal a gondolatkörrel foglalkozik, miképpen szembesült a kereszténység első évszázadait meghatározó római katolikus egyház a hívők mártírságra törekvésével. (Szt. Augustinus óta az egyház doktrinája az a nézet, hogy az öngyilkosság ugyanolyan bűn, mint a gyilkosság.)

Érdekes a VII. fejezet, mely a magyarországi öngyilkosságokról szól. A 19. század első felében az öngyilkosságok száma nagyon alacsony: 2-3 eset 1000-ból. A magyar területeken (Erdélyt és Horvátországot is ide számolva) a század második felében jelentős a növekedés. Hivatalos adatokon keresztül mutatja be 1881-től 1914-ig az országon belüli számnövekedést (100 000 lakosból 9,5 majd 21,4 öngyilkos). Az első világháború alatti számarány-csökkenést a trianoni béke után újbóli növekedés váltotta fel. A második világháború árnyéka háttérbe szorította az önpusztítás ösztönét. Meglepő, hogy ez az alacsony szám 1956-ig állandó maradt, míg 1960-tól egy folyamatos emelkedés kezdődött meg (az éves öngyilkossági szám 2500 körüli). Az 1983-as esztendő tragikus fordulópontot hozott. Az éves szám elérte az 5092-es határt.

A függelékben 14 ábra található. Grafikonok teszik láthatóvá a számarányok ciklikus esését-növekedését és a magyarországi öngyilkosok felekezetek szerinti tagozódását.

Jancsák Csaba